

Ropažu Livonijas ordeņa pils (1320 – 1560)

Ropaži bija Livonijas ordeņa pils, Salaspils fogtejā. Tā celta kādreizējā Līvu pilskalna vietā ap 1320. – 1322. gadu, kad saasinājās Rīgas pilsētas, arhibīskapa un ordeņa attiecības.

Pils būvēta, lai radītu ordeņa nocietinājuma loku ap Rīgu, sedzot pieeju pilsētai starp Ādažu pili pie Juglas ezera un Salaspili pie Daugavas. Tā kalpoja arī kā ordeņa saimniecības un pilsnovada pārvaldes centrs Rīgas tuvumā.

1330. gadā ordenis izvietoja bruņotus posteņus (Sperrpunkte) uz svarīgākajiem ceļiem – Daugavgrīvā, pie Langas upes un Ropažos. Blokāde pārtrauca tirdzniecību ar Rīgu. Daļēji šā iemesla dēļ pilsēta padevās.

1404. gadā landmaršals ziņo par strīdīgām robežām starp Ropažu un Siguldas ordeņlaudīm.

Pirmo reizi Ropažu pils atzīmēta 1467.gada Livonijas piļu sarakstā, kur tā minēta kā pakļauta ordeņa mestram.

No 1489. – 1491. gadam ordeņa mestrs Valters fon Pletenbergs ielencā apgabalu starp Rīgu, Ādažiem un Ropažiem.

1555. gadā Livonijas piļu sarakstā par Ropažu ordeņa pili teikts, ka tā atrodas 4 jūdžu attālumā no Rīgas.

1562. gadā pēdējais ordeņa mestrs Gothards Ketlers Ropažus uzdāvināja brīvkungam Henriham fon Donam, bet jau iepriekš – 1561. gadā Ropaži bija ieķīlāti Fronholdam Tizenhauzenam.

Pils cietusi Livonijas kara laikā, kad krievu karaspēks to nodedzināja. Domājams, ka tas notika ap 1559. – 1560. gadu.

Fragments no Livonijas Indriķa hronikas

De bello cum letonibus in Rodopoyse 1205

(1) Par kauju ar lietuvjiem Ropažos.

Septītajā gadā ap Lielā gavēņa laiku, kad šīs tautas visbiežāk mēdz rīkot savus karagājienus, lietuvji, gandrīz divi tūkstoši jātnieku, devās karā pret igauņiem, un, kad viņi, virzoties lejup gar Daugavu, gāja pilsētai garām, kāds no viņiem, bagāts un varens vīrs, vārdā Svelgats, ar saviem biedriem nogriezās uz pilsētas pusi. Viens no pilsoņiem, vārdā Mārtiņš, kas viņam līdz ar citiem vīriem no pilsētas miermīlīgi bija iznācis pretī, pacienāja viņu ar medus dzērienu. to izdzēris, Svelgats sekoja pa priekšu ejošajam karaspēkam un sacīja saviem biedriem: “Vai neredzējāt, kā vāciešiem, kas mums pasniedza medalu, trīcēja rokas? Droši vien pie viņiem jau bija atlaidušās baumas par mūsu ierašanos un viņi tik ļoti nobijušies, ka vēl līdz šim nepārstāj trīcēt. Šobrīd gan pilsētas iznīcināšanu atliksim, bet, kad pieveiksīm novadus, uz kuriem dodamies, tad, saņēmuši gūstā un nokāvuši cilvēkus, nopostīsim viņu ciemu, jo diezin vai visu šīs pilsētas putekļu pietiktu vienai mūsu tautas riekšavai.”

(2) Pēc nedaudz dienām Rīgā steigšus ieradās kāds Zemgales augstdzimušais, vārdā Viestards, kas bija dzirdējis par lietuvju karagājieniem, un brīdināja vāciešus, ka ienaidnieki, kas miermīlīgi šķērsojuši viņu teritoriju, varētu,

iepazīnuši vietas apstākļus, nākotnē iznīcināt pilsētu līdz ar iedzīvotājiem. tā kā vācieši sava nelielā skaita dēļ pirms bīskapa atgriešanās negribēja ielaisties kaujā, šis Viestards, būdams kareivīgs vīrs, rosināja viņu prātu uz cīņu, apsolīja atvest palīgā jo daudzus zemgaļus un lūdza, lai tam vismaz iedodot līdzīgi dažus karā pieredzējušus cilvēkus, kas prastu vadīt karaspēku un to apmācīt cīņai. Vācieši, vērodami viņa nelokāmo garu, atbildēja, ka esot ar mieru izpildīt šo lūgumu, bet ar noteikumiem, ka viņš no katras Zemgales pils dotu pa ķīlniekam, ko tie paši izraudzītos. Ļoti iepriecināts par šādu atbildi, viņš liksmu prātu atgriezās pie savējiem un, paņēmis līdzīgi norādītos ķīlniekus, savāca pietiekami lielu karaspēku. Kad tas bija atvests, ķīlnieki tika nodoti vāciešiem, un, tā kā zemgaļi tādā kārtā bija izrādījušies pietiekoši uzticami, viņi iemantoja vāciešu palīdzību un draudzību. Proti, bīskapa saime kopā ar Kristus bruņinieku brāļiem un Konrāds, Ikšķīles bruņinieks, ar nedaudziem citiem, bez kuriem varēja iztikt, devās laukā pie karaspēka un kādā augstākā vietā kopā ar zemgaļiem gaidīja lietuvjus atgriežamies.

(3) Pa tam uz Turaidu tika aizsūtīti prasmīgi ziņneši, kuri spētu ienaidnieka ceļu rūpīgi izlūkot un dot ziņu par to. Minētais zemgaļu vadonis arī savāca pārtiku no atsevišķām Rīgas mājām un nogādāja to karaspēkam, kas bija ieradies no tālienes. Bet lietuvji, kas atgriezās ar neskaitāmiem gūstekņiem un milzīgu laupījumu - lopiem un zirgiem, iegājuši Līvzemē, nesteidzīgi virzījās no ciema uz ciemu, līdz beidzot nogriezās uz Kaupo pili un, paļaudamies uz mieru ar līviem, pie viņiem pārnakšņoja. Taču vāciešu un zemgaļu ziņneši bija sīki izpētījuši lietuvju atpakaļceļu un paziņoja to savam karaspēkam, un nākamajā dienā pirmajiem ziņnešiem sekoja citi, kas pavēstīja, ka lietuvji gribot pa īsāko ceļu no Ropažiem doties atpakaļ uz Ikšķili. Par šīm ziņām priecājās visa maleva, un ikviens aizgūtnēm gatavojās kaujai. Kad nu lietuvji tuvojās ar visu laupījumu un gūstekņiem, kuru skaits pārsniedza tūkstoti, viņi savu karaspēku sadalīja divās daļās un, gūstekņus nolikuši vidū, pārāk dziļā

sniega dēļ virzījās cits aiz cita tikai pa vienu taku. Bet, līdzko pirmie no viņiem ieraudzīja pa priekšu gājušu cilvēku pēdas, viņiem radās aizdomas par slazdu un viņi apstājās, tā ka pēdējie ar gūstekņiem panāca pirmos, un visi savienojās vienā ķīlī. Kad zemgaļi ieraudzīja, cik liels ir to skaits, daudzi no viņiem izbijās un, neuzdrošinādamies cīnīties, lūkoja patverties drošākās vietās. Daži vācieši, kas to pamanīja, vērsās pie bruņinieka Konrāda un uzstājīgi lūdzās, lai ļaujot viņiem pirmajiem stāties cīņā ar Kristus ienaidniekiem, jo esot labāk ar slavu iet par Kristu nāvē nekā savai tautai par negodu ar kaunu bēgt. Un Konrāds, pēc bruņinieku paraduma uz labi bruņota zirga un pats labi bruņots ar nedaudzajiem klātesošajiem vāciešiem uzbruka lietuvjiem. Šie, šausmās par spožajām bruņām un arī tāpēc, ka Dievs tiem uzsūtīja bailes, atkāpās viņu priekšā uz visām pusēm. Kad zemgaļu vadonis redzēja lietuvjus Dieva žēlastības pēc tik ļoti iebaidītus, viņš mudināja savējos vīrišķīgi stāties cīņā ar tiem, un tā, apvienojoties visam karaspēkam, lietuvji tika uz visām pusēm pa ceļu izklīdināti kā avis, un ap tūkstotis un divi simti no viņiem krita no zobena asmens.

(4) Par lietuvju bēgšanu un svelgata nāvi. Bet kāds no bīskapa saimes vīriem, Teoderihs Šillings, pamanīja Svelgatu, kas bija sacījis, ka nopostīšot Dieva pilsētu; ieraudzījis to sēžam ragavās, viņš tam ietrieca šķēpu sānos. Daži zemgaļi, redzēdami viņu raustāmieš, nocirta viņam galvu un, iesvieduši tikai ar lietuvju galvām piekrautās ragavās, aizveda to uz Zemgali. Arī daudz gūstekņu igauņu krita no zobena, jo arī viņi allaž rīkojās naidīgi pret Kristus vārda pielūdzējiem, tā ka kristieši, apvienojušies ar pagāniem zemgaļiem, izcīnīja pilnīgu uzvaru pār abām tautām - lietuvjiem un igauņiem. Bet pēc lietuvju un igauņu apkaušanas vācieši un zemgaļi pievērsās abu tautu kara guvumam un saņēma bezgala lielu laupījumu - gan zirgus un lopus, gan drēbes un ieročus - , un, ar Dieva žēlastību paglābti, visi atgriezās sveiki un veseli mājās un slavēja Dievu.

(5) Kāds priesteris, vārdā Johanness, kas tobrīd atradās gūstā Lietuvā, pastāstīja, ka piecdesmit sievas vīru nāves dēļ padarījušas sev galu pakaroties, protams, ticēdamas, ka drīz dzīvos ar tiem citā dzīvē.

Teikas

Kangaru kalni

Senos laikos vēl ne Kangaru kalnu, ne purvu nebijis - tikai lielais Kangaru ezers vien bijis. Pār šo ezeru ļaudis, vai nu braukdami no Rīgas vai uz Rīgu, cēlušies ar laivām pāri. Bet katram pulkam, kas pāri cēlies, vajadzējis ziedot ezeram vienu cilvēku. Ja to nedarījuši, ezers sapiktojies un iegāzis visus pārbraucējus postā. Bet Kangaru ezera tuvumā dzīvojis kāds Milzis. Reiz Milzis aizgājis uz ezeru noskatīties, kā ļaudis pāri cēlušies. Taisni tai reizē ezers nebija dabūjis parasto ziedojumu un tādēļ ļoti sapiktojies un trokšņojis. Par šādu ezera iekārību Milzis ļoti sadusmojies un nodomājis pāri ezeram taisīt ceļu. Viņš paķēris savu lielo maziņu, piebāzis ar zemi, uzcēlis mugurā un bridis ezeram cauri. Maisam gals nebijis aizsiets, un smiltis tad nu izbirusas no maisa citā vietā vairāk, citā - mazāk. No šīm smiltīm radušies Kangaru kalni, pa kuriem ceļinieki nu varējuši tikt ezeram pāri.

Kangaru kalni tā samesti, kā zirga mugura: brauc nu pa zirga muguru! Abpus kalnam bezdibeņa purvi, kuros dzīvojuši laupītāji. Tie aplaupījuši katru ceļa vīru, kas iedrošinājies viens pats braukt pār kalniem pat dienas laikā. Burlaku bijis pilns purvs un mežs. Viņi, velna skruķi, ietaisījuši zem kalna sev alas, kur paši piemituši un nolaupītās mantas slēpuši, kamēr uz Rīgu neaizsūtītas. Alu durvis bijušas neredzamas: velēniem aizkrautas, žagariem virsū - tā kā tikai viens vien varējis ielīst. Bet kad mantas bijušas jāglabā, tad laupītāji attaisījuši pagraba durvis vaļā, kamēr mantu sakrāvuši visu iekšā, pēc tam atkal aiztaisījuši ieeju, ka ne pazīt, ne atrast. Naktīs, kad gribējuši laupīt, tad vilkuši pār kalna ceļu šņori pāri, piesiedami vienu šņores galu alas istabiņā pie zvaniņa, otru galu piestiprinājuši otrpus kalna. Kad nu braucējs tumsā braucis šņorei pāri, tad rabainieku pulkstentiņš skanējis alā. Ja nu zvaniņš pulka reižu notinkšķējis, tad burlaki zinājuši, ka pulks ceļa vīru, un negājuši laupīt; bet ja viens jeb divi pārbraukuši, tad bijuši no alas laukā un aplaupījuši. Ja ceļa vīrs pretī turējies, tad nosituši jeb purvā ieogrūduši; ja lūdzies, palaiduši vaļā, pieteikdami, lai tikai aši brauc projām. Ja bagātu Rīgas kupču noķēruši, tad ierāvuši alā un tik ilgi tirdījuši, kamēr apsoliņies par razbainiekiem nekā neteikt un Par zīmi, ka savu vārdu turēs, tik un tik tūkstošu nolikt tai un tai meža stūrī pie tā un tā akmeņa, jeb koka dobumā. Dažu nabagu vecīti razbainieki neaizkāruši, vēl palīdzējuši viņam pārrāpties pār Kangariem. Kad alas zem Kangariem izmeklējuši, tad gan redzējuši, cik tur mantas sakrātas: zobenu, pistoļu, šķēpu vezumiem karājušies gar sienām, naudas lādes, kastes ar sudraba un zelta lietām vezumiem veduši uz Rīgas rāti projām: pašā tumšajā kambarī bijušas cilvēku galvas sakrautas, pēc izskata gan žīdu, gan krustītu, gan poļu, gan kungu galvas.